

Ramon, que es repartiren les terres tot formant l'Espluga Sobirana i la Jussana. L'últim hereu de l'Espluga Sobirana, Simó de Palau, va morir el 1247 i en va fer donació a l'orde del Temple, que creà una sotscomanda que depenia de la de Barberà. Mentre que l'última hereva de l'Espluga Jussana, l'any 1261 en va fer donació a l'orde de l'Hospital. Ja tenim que la meitat de la vila era dels templers i l'altra dels hospitalers Ara bé, el 1317 se suprimí l'orde del Temple i els seus béns van passar a l'orde de l'Hospital, així que tota la vila va ser dels hospitalers. La propietat no es va extingir fins a la desamortització del 1835.

Alguns llocs d'interès de la vila són: les coves de l'Espluga amb el Museu de la Font Major; l'antic Hospital gòtic del segle XIV; l'església vella del XIII; l'església nova del 1873, la Casa de la Vila dels segles XVII i XVIII la font Baixa, de disset brocs, del 1852.

ESGLÉSIA VELLA DE SANT MIQUEL DE L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Va ser bastida a cavall dels segles XIII i XIV pels Templers, al mateix indret d'una d'antior de romànica, esmentada l'any 1132. Com s'ha dit en parlar de la vila, existien l'Espluga Sobirana i la Jussana. Tenien una sola parròquia, però dos cementiris separats. Al pas del temps la població va anar creixent i el temple es va quedar petit. Un nou temple d'estil neoclàssic, molt més gran, es va construir el 1871, al davant del vell.

L'església vella és d'una sola nau, amb tres trams, coberta amb voltes de creueria que arrenquen de mènsules situades a mitjana altura dels murs i que coincideixen amb els contraforts exteriors. A les claus de volta hi ha un Agnus Dei, una creu patent i un personatge no identificat. L'absis és pentagonal, amb contraforts als angles i cobert amb una volta de creueria, on hi ha esculpida, a la clau, una imatge de sant Miquel. Al segon quart del segle XIV a l'absis, s'hi van afegir capelles entre els contraforts, que eren privades i pertanyien als notables de la vila. També hi ha una capella similar al mur nord, mentre que al mur sud hi ha les restes d'una antiga capella decorada. L'accés era per tres portes: a ponent, la principal, amb vuit arcs en gradació; al mur sud, la que comunicava amb el cementiri i al mur nord, la tercera que va ser tapiada. El gran campanar, de torre quadrada, s'alça a la façana de ponent.

Text i fotos: Joan Codina Bernaus

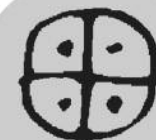
Bibliografia:

Catalunya Romànica, vol. XXI, Conca de Barberà.

Guies Catalunya Romànica, vol. 15, Conca de Barberà.

FUGUET SANS, Joan: *L'arquitectura dels templers a Catalunya*, Barcelona, 1995.

FUGUET SANS, Joan: *Templers i Hospitalers*, vol I. Barcelona, 2004.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 230

27 d'octubre de 2024

LA CONCA DE BARBERA

REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE POBLET (VIMBODI)

El monestir de Poblet és al peu de les muntanyes de Prades. Va ser fundat pel comte Ramon Berenguer IV l'any 1150, el qual va donar les terres a l'abadia cistercenca de Fontfreda (Llenguadoc) perquè hi construïssin un monestir cistercenc. El 1153 varen venir dotze monjos de Fontfreda, per

SANTA MARIA DE POBLET. Porta reial.

prendre possessió de les terres i començar a bastir el monestir. A finals del segle XIII ja estava enllestit, encara que hi van haver algunes reformes i afegits posteriors.

Al pas dels segles el monestir va rebre moltes donacions, primer de Ramon Berenguer IV i després d'alguns dels seus descendents. Alfons el Cast va fer nombroses donacions i, a la seva mort, es va fer enterrar al monestir. Jaume I també va contribuir a engrandir el monestir i el 1276 va decidir ser-hi enterrat. Més endavant, un altre gran benefactor fou Pere el Cerimoniós, que, a part de les donacions, va fer fortificar el monestir i va construir el Panteó Reial. També feren donacions altres nobles, especialment els Cardona, i fins i tot tots els reis de la dinastia Trastàmara. Durant l'abadiat de Ponç de Copons (1316-1348) es va construir el cimbori i l'atri de la porta Reial i també es van fer nombroses reformes.

El monestir fou un important nucli de poder temporal i la seva màxima esplendor s'assolí al segle XIV, moment en què era el segon senyoriu més

SANTA MARIA DE POBLET. Retaule gòtic de l'altar major.

es van encarregar als millors escultors de l'època. Al damunt hi ha les estàtues jacentes dels reis i reines. Després de la desamortització i a causa de la profanació i als espolis, van resultar molt malmesos. El 1948 l'escultor Frederic Marès, basant-se en gravats existents, els va refer.

Claustre Major. L'actual és gòtic. El va fer construir Jaume II l'any 1313. Va substituir-ne un d'estil romànic, del qual només es conserva el templet hexagonal del lavatori. Les obres es van allargar fins a principis del segle XVI. Així, doncs, hi ha dos estils diferents, un amb arcs de mig punt i l'altre amb finestres amb traceria calada. La decoració dels capitells és amb motius vegetals o geomètrics. Entorn del claustre hi ha les diferents dependències. La sala capitular està coberta amb voltes de creueria sostingudes per quatre columnes situades al centre de la sala. La porta d'accés és la clàssica, amb una porta central flanquejada per dues finestres geminades. La gran sala del dormitori és coberta amb embigat de fusta, sobre arcs diafragmàtics. Dins el recinte monacal hi ha altres estances que són d'ús exclusiu de la comunitat.

L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Existeix una carta de població de l'any 1079, en què els comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II fan donació, en franc alou a Ponç Hug de Cervera, d'un terreny erm anomenat *Espluga de Franculi*, perquè el defensi i el colonitzi. També consta l'autorització per construir-hi una fortalesa, que es comença ràpidament a bastir al Capuig i la de fer un mercat. A la mort de Ponç Hug, vers el 1130, el succeïren els seus dos fills, Ponç i

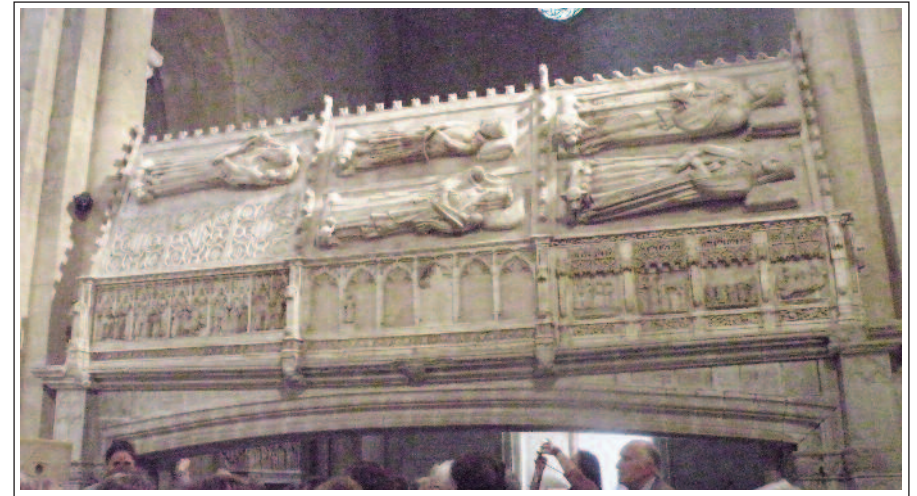

IL'ESPLUGA DE FRANCOLÍ. A l'esquerra, amb el campanar més alt hi ha l'església nova. A la dreta nau de l'església vella. Foto lliure de Viquipèdia.

SANTA MARIA DE POBLET. Antiga sala dels cups.

SANTA MARIA DE POBLET. Panteó Reial, cara sud.

gran de Catalunya. Bastants segles més tard va patir diverses vicissituds: primer, en la Guerra del Francès que fou saquejat pels francesos. A continuació, durant el Trienni Liberal (1820-1823), fou saquejat i molt danyat pels anticlericals. A la primera guerra carlina (1834), continuaren les destrosses. Finalment, en la desamortització del 1835, hi va haver exclaustració, venda de les seves propietats, abandonament i saqueig. L'any 1921 el conjunt monàstic fou declarat Monument Nacional, i el 1930 es constituí un patronat

SANTA MARIA DE POBLET. Sala Capitular.

SANTA MARIA DE POBLET. Panteó Reial, cara nord.

i es va procedir a obres de consolidació i restauració. El 1940 va tornar a haver-hi de nou una comunitat de monjos cistercencs. L'any 1991 va ser declarat per la UNESCO patrimoni de la humanitat.

El conjunt monàstic consta de tres recintes. El primer, el més exterior, disposa d'una senzilla muralla, bastida al segle XVI, que encercla tot el conjunt, inclosa l'horta, i s'hi accedeix per la porta de Prades. El seu interior era destinat al personal laic que treballava al monestir. El segon, de finals del segle XV, s'entra per la porta Daurada, al seu costat hi ha la capella gòtica de Sant Jordi, feta construir el 1452, per Alfons el Magnànim. A l'interior d'aquest recinte hi havia algunes edificacions, de les quals només en queden les de l'antic hospici i les restes de l'antic palau abacial. També s'hi troba la capella de Santa Catarina, romànica del segle XII, i la plaça major. El tercer és el monacal, fou fortificat a finals del segle XIV, per mandat de Pere el Cerimoniós. L'entrada al monestir és per la porta Reial, flanquejada per dues magnífiques torres.

El monestir consta de:

L'església. És de planta basilical de tres naus, separades per arcs formers apuntats sostinguts per pilars cruciformes. La nau central està coberta amb volta de canó apuntada, reforçada amb arcs torals i les laterals són amb volta de creueria. Estan capçades per un transsepte, amb una absidio-la a cada costat i un absis central envoltat per una girola, coberta amb vol-

SANTA MARIA DE POBLET. Porta Daurada.

SANTA MARIA DE POBLET. Interior del claustre

tes de creueria on s'obren cinc absidioles radials semicirculars. A l'altar major es troba un gran retaule d'alabastre, el primer d'estil renaixentista de Catalunya que va ser fet per Damià Forment els anys 1527-1529. Està dedicat a Santa Maria i conté escenes de la seva vida i de la passió de Crist. A més, s'hi representen sants i santes i l'apostolat, tot plegat coronat per un calvari. Patí molts danys durant les vicissituds ja descrites. Va ser restaurat entre els anys 1948 i 1953. Als peus de les naus es troba la portalada romànica d'accés que té un timpà policromat amb el crismó i al centre, l'Agnus Dei. Està precedida per una galilea que conté la capella del Sant Sepulcre, del segle XVI, i alguns enterraments.

Panteó Reial. L'any 1340 Pere el Cerimoniós va decidir convertir Poblet amb panteó reial, ja que Alfons el Cast i Jaume I ja hi eren enterrats. Es van construir dos grans arcs rebaixats entre els pilars del creuer, on es van col·locar els sepulcres: els dels dos reis citats, el d'ell, els d'algunes de les reines i els dels seus successors. Posteriorment, s'hi van afegir els Trastàmara fins a Joan II. Martí l'Humà i Alfons el Magnànim no hi van cabre i tenen sepulcres a part. Els sepulcres són en alabastre de Beuda i